

Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven

Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage, Telefoon 070-600426, Telex 34554 MVJ NL

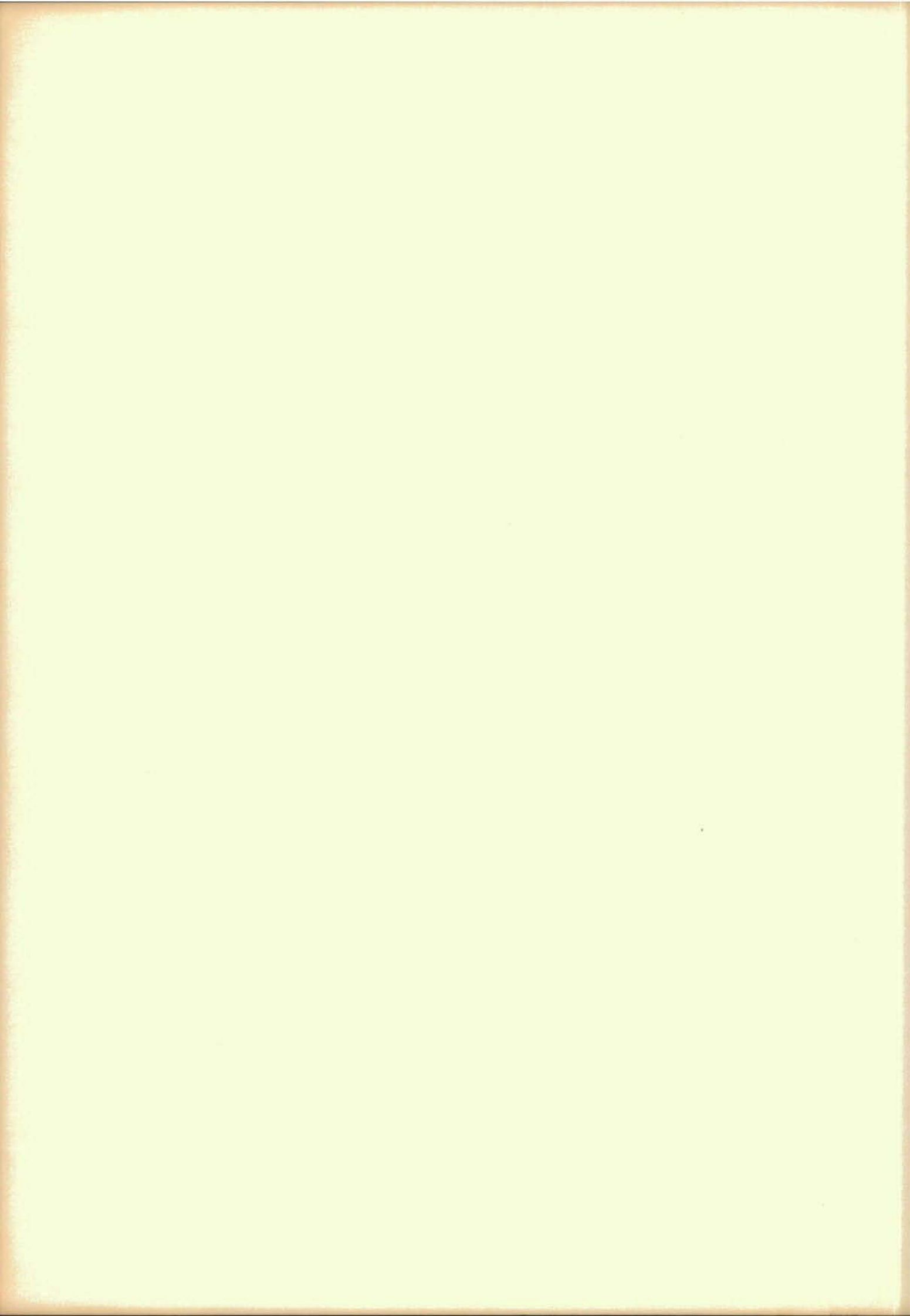
Buurtpreventie in Nederland

1988/26 K

VOORKOMING
MISDRIVEN

Een zaak van de politie en u.

Buurtpreventie in Nederland

De lessen uit zes projecten,
samenvatting

Bureau Criminaliteitspreventie
P.M. de Savornin Lohman en
A.G. van Dijk

In opdracht van de Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven

's-Gravenhage, 27 september 1988

In de voor U liggende samenvatting is een zestal buurtpreventie-projecten in ons land kort beschreven en vergeleken.

Buurtpreventie werkt ook in Nederland, zij het dat sommige projecten beter slagen dan andere.

Het succes blijkt voorspelbaar op basis van bepaalde kenmerken van de buurt, maar ook de manier waarop de projecten zijn voorbereid en uitgevoerd is van groot belang. De moeite en de kosten die politie en gemeente moeten investeren hangen sterk samen met het draagvlak dat de buurt zelf bereid blijkt te leveren.

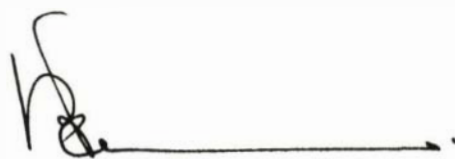
De ervaringen, conclusies en aanbevelingen zijn van belang voor diegenen die een standpunt over de invoering van buurtpreventie moeten bepalen, of die bij de uitvoering van projecten zijn of worden betrokken.

De uitgebreide onderzoeksrapportage is beschikbaar op de Regionale Bureaus, evenals eerdere publicaties en hulpmiddelen waarnaar in deze samenvatting wordt verwezen. De Regionale Bureaus kunnen bovendien via de plaatselijke politie ondersteuning verlenen bij de opzet van projecten.

De rapportage en samenvatting zijn in opdracht van het Landelijk Bureau VM vervaardigd door A.G. van Dijk en P.M. de Savornin Lohman van het Bureau Criminaliteitspreventie te Amsterdam. Begeleiding en commentaar daarbij zijn geleverd door de Werkgroep Buurtpreventie, die is samengesteld uit regiocoördinatoren Voorkoming Misdrijven en het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven.

Met dank aan hen, en aan de geïnterviewden in de projectgemeenten, beveel ik deze rapportage van harte in uw aandacht aan.

De Landelijk Coördinator
Voorkoming Misdrijven,

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'R' and 'F' followed by a horizontal line.

R.F. Toonen

Inhoud

Pagina:

1	Inleiding	5
1.1	Een korte voorgeschiedenis	5
1.2	Onderzoek naar zes buurtpreventieprojecten	6
1.3	Leeswijzer	6
2	De zes projecten	7
2.1	Het buurtpreventieproject in Arnhem	7
2.2	Het buurtpreventieproject in Laren	9
2.3	Het buurtpreventieproject in Roelofarendsveen	10
2.4	Het buurtpreventieproject in Roosendaal	11
2.5	Het buurtpreventieproject in Wijchen	12
2.6	Het buurtpreventieproject in Zwolle	14
3	Vergelijking van projecten	16
4	Leerervaringen ten aanzien van vooronderzoek en projectonderdelen	19
4.1	Vooronderzoek	19
4.2	Het melden	20
4.3	Overige onderdelen van buurtpreventie	21
5	Conclusies en aanbevelingen	23
5.1	De mogelijkheden van buurtpreventie	23
5.2	Vorbereiding en organisatie binnen de buurt	23
5.3	Vorbereiding en organisatie bij politie, gemeente en Openbaar Ministerie	25

1 Inleiding

1.1 Een korte voorgeschiedenis

Deze korte geschiedschrijving begint – zoals zo vaak het geval is als we het over de preventie van criminaliteit hebben – in Amerika: toen in de zestiger jaren veel Amerikaanse steden overspoeld werden door een vloedgolf van (kleine) criminaliteit, begon men zich te bezinnen op nieuwe manieren om de gerezen problemen het hoofd te bieden.

Eén van de (vele) oplossingen die men bedacht was: betrek het grote potentieel van mogelijke slachtoffers meer bij de preventie van de criminaliteit in hun directe omgeving. Zo zagen de eerste 'Neighbourhood Watch' programma's het daglicht: de burgerbevolking werd ingezet om – meestal in de eigen woonomgeving – een bijdrage te leveren aan het terugdringen van de criminaliteit.

Ontwikkeling in Nederland

In Nederland liet de belangstelling voor Neighbourhood Watch op zich wachten tot het begin van de jaren '80 toen het 'hot item' van de kleine criminaliteit de deuren openden naar precies die ideeën die ten grondslag liggen aan Neighbourhood Watch: ook de burger is betrokken bij en (mede)verantwoordelijk voor de preventie van criminaliteit.

Het LBVM (Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven) liet in deze tijd op een rijtje zetten wat er in het buitenland al was ondernomen, wat de effecten waren en wat er was misgegaan (een Literatuurstudie op het terrein van buurtpreventie; kortweg de literatuurstudie buurtpreventie). Voortbouwend op die ervaringen werd een handleiding gemaakt, waarin is aangegeven wat Neighbourhood Watch in de Nederlandse situatie wel en niet zou moeten inhouden.

Dit is de publikatie 'Een Raamwerk voor buurtpreventie' (1985), waarin buurtpreventie als volgt wordt omschreven:

"Buurtpreventie is een door buurtbewoners gedragen en actief uitgevoerd kleinschalig misdaadpreventieprogramma, waarbij de voorzorgsmaatregelen in overleg en in nauwe samenwerking met politie, justitie en bestuur zijn gekozen.

De doelen zijn:

- Beperking van de criminaliteit in de buurt.
- Beperking van de materiële en immateriële schade die door de criminaliteit in de buurt wordt veroorzaakt.
- Beperking van de angst die buurtbewoners voor criminaliteit hebben.

Hoewel de term buurtpreventie misschien anders doet vermoeden, kunnen in een buurtpreventieproject ter vermindering van de criminaliteit zowel preventieve als repressieve middelen worden aangewend. Zo bieden een grotere meldings- en getuigebereidheid van buurtbewoners goede mogelijkheden voor een effectievere repressieve aanpak van criminaliteit."

Sinds het verschijnen van 'het Raamwerk' (en op beperkte schaal ook in de periode daaraan voorafgaand) is er op een aantal plaatsen in Nederland geëxperimenteerd met het buurtpreventie-idee. Zo zijn er buurtpreventieprojecten in uitvoering of in voorbereiding in: Amsterdam, Arnhem, Laren, Zwolle, Groningen, Wijchen, Roelofarendsveen en Roosendaal.

Het gaat om projecten in uiteenlopende typen buurten: van binnenstadsbuurten tot buitenwijken, van villawijken tot hoogbouwwijken, van kleine buurtjes tot grotere wijken.

1.2 Onderzoek naar zes buurtpreventieprojecten

Inmiddels zijn er ongeveer drie jaren verstreken sinds het verschijnen van het Raamwerk. Daarom is het goed om na te gaan welke ervaringen er met buurtpreventie in die drie jaar zijn opgedaan. De vragen die daarbij voorop staan zijn:

1. In welke *typen buurten* heeft men buurtpreventie tot nu toe uitgeprobeerd? En: zijn er verschillen in aanpak per type buurt?
2. Welke *activiteiten* heeft men tot nu toe ontplooid in de verschillende projecten? Wat liep goed en waarom? Wat liep moeizaam en waarom?
3. Hoe steken de projecten *organisatorisch* in elkaar?
Welke partijen zijn betrokken bij de initiëring en/of uitvoering van het project? Hoe zijn de taken verdeeld? Zijn er knelpunten in de organisatorische opzet?
4. En last but not least: *wat leveren de projecten op* of wat lijken ze te gaan opleveren? En wat zijn de kosten die daar tegenover staan?

De antwoorden op deze vragen vormen belangrijke leermomenten voor toekomstige projecten en bieden tevens de mogelijkheid te bepalen in hoeverre het Raamwerk een goede leidraad vormt voor buurtpreventieprojecten.

Er zijn zes Nederlandse buurtpreventieprojecten geselecteerd, die zich afspelen in verschillende typen buurten en waarvan bovendien een redelijke mate van schriftelijke informatie beschikbaar is.

Het betreft projecten te:

- Arnhem
- Laren
- Roelofarendsveen
- Roosendaal
- Wijchen
- Zwolle

De schriftelijke informatie over de zes projecten is op een rijtje gezet en er is nagegaan welke witte vlekken nog open waren. Deze witte vlekken zijn zo veel mogelijk ingevuld via gesprekken met per project één of twee mensen, die een sleutelrol vervullen.

In deze publicatie is een samenvatting te vinden van de belangrijkste resultaten van het onderzoek dat onder dezelfde titel is verschenen.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt kort ingegaan op de belangrijkste buurtkenmerken en de voorbereiding, verloop en effecten van de projecten. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de projecten met elkaar vergeleken, waarbij het met name gaat om de vraag waarom sommige projecten beter lopen dan andere projecten. In hoofdstuk 4 komen de belangrijkste leerervaringen tijdens de uitvoering van de projecten aan de orde. Tenslotte volgen in hoofdstuk 5 de belangrijkste conclusies en de aanbevelingen voor toekomstige projecten, waarbij wordt teruggekoppeld op het Raamwerk.

2 De zes projecten

2.1 Het buurtpreventieproject in Arnhem

Algemeen

Het Arnhemse project is op 6 maart 1987 officieel van start gegaan. Het project loopt in een buurt met ruim 900 bewoners en ongeveer 400 woningen. Het betreft een 'betere' buurt met vrij veel grotere eengezinswoningen (type twee onder één kap) en daarnaast enkele flats.

De buurtbewoners vormen een vrij homogene groep (midden/hogere sociaal economische status), de meeste bewoners wonen al lange tijd in de buurt en ouderen zijn dan ook vrij sterk vertegenwoordigd in deze buurt.

Het buurtpreventieproject is gestart op verzoek van de wijkvereniging die zelf al een bewonerswerkgroep buurtpreventie had opgericht. De aanleiding tot het project was het relatief grote aantal inbraken in woningen in de buurt en de daarmee gepaard gaande onveiligheidsgevoelens van buurtbewoners. Het project is specifiek op woninginbraak gericht.

De kosten zijn grotendeels gedragen door het LBVM, omdat dit project als een landelijk proefproject werd beschouwd.

De verdere voorbereiding van het project geschiedde in nauwe samenwerking tussen de politie, met name de Ambtenaar Voorkoming Misdrijven (AVM), de wijkagent en het Regionaal Bureau Voorkoming Misdrijven (RBVM) Gelderland Oost en de bewonerswerkgroep.

Vorbereiding en organisatie

Belangrijke onderdelen van de voorbereiding van het project vormen een participatiemeting onder bewoners, de interne voorlichting in het korps en de werving en training van buurtcontactpersonen.

- De schriftelijke enquête onder alle huishoudens leverde een respons op van 82%; van de respondenten bleek 80% bereid om deel te nemen aan het project (omgerekend naar de totale buurt is dat 65%).
- De afdelingen van de politie die het meest direct te maken zouden krijgen met het project (meldkamer, (wijk)surveillance en centrale opvang) zijn voorgelicht door middel van een aantal groepsbesprekingen waarin werd uitgelegd wat buurtpreventie inhoudt en wat er van de betrokken functionarissen verwacht werd. Verder werden alle korpsleden ingelicht via de interne politiekraant, het videojournaal en de knipselkraant. Bovendien is de folder 'Attentie Buurtpreventie' in het korps verspreid.
- De wijkcontactpersonen zijn voorgedragen door de wijkraad. Zij hebben vervolgens bij de politie zes trainingsbijeenkomsten gevolgd, waarin aandacht wordt besteed aan:
 - kennismaking met de politie-organisatie;
 - merken van goederen;
 - technopreventie;
 - bestuurlijke preventie;
 - slachtofferhulp;
 - civiele partijstelling.

De projectbuurt heeft vijf buurtcontactpersonen die – in tegenstelling tot de vijf overige projecten – niet specifiek zijn toegewezen aan een bepaalde straat of blok van woningen. Een vertegenwoordiging van de vijf buurtcontactpersonen overlegt regelmatig met de politie (Voorkoming Misdrijven) over de voortgang van het project; acties naar andere instanties (onder andere gemeentelijke diensten) worden vanuit dit zogenaamde 'kernoverleg' genomen.

Activiteiten

- plakken van de sticker 'Attentie Buurtpreventie';
- verdachte situaties en personen melden aan buurtcontactpersonen en/of politie;
- merken van goederen met behulp van een merkkoffer die bij de buurtcontactpersonen in beheer is;
- bewoners worden gestimuleerd adviezen in te winnen (bij Voorkoming Misdrijven, buurtcontactpersonen of beveiligingsbedrijven) over het beveiligen van eigen woning;
- bewoners worden gestimuleerd afspraken te maken met hun burens bij (langduriger) afwezigheid;
- misdaadbevorderende situaties (hoog opgeschoten groen, slechte openbare verlichting) worden in samenwerking met de gemeente verbeterd;
- de politie neemt de projectwijk mee bij haar surveillances: "Rijd er niet alleen langs, maar ook doorheen";
- twee voorlichtingsbijeenkomsten voor bewoners: de eerste voor de start van het project en de tweede een half jaar na de start van het project;
- schriftelijke informatie over de voortgang van het project in het wijkblad.

Resultaten

Het project loopt goed, zoals uit onderstaande evaluatiegegevens (onder meer via een enquête met een hoge respons onder alle huishoudens) blijkt:

- 98% van de respondenten is op de hoogte van het buurtpreventieproject;
- 30% heeft sinds de start van het project 1 of meer keer een melding gedaan aan de politie en/of de buurtcontactpersonen;
- 17% heeft sinds de start van het project waardevolle goederen gemerkt;
- 26% heeft sinds de start van het project adviezen ingewonnen over de beveiliging van de woning;
- 75% heeft de sticker 'Attentie Buurtpreventie' geplakt;
- 40% heeft 1 of meer contacten gehad met de buurtcontactpersonen.

Er zijn bovendien enkele positieve neveneffecten te constateren:

- 37% zegt meer contact met buurtgenoten te hebben sinds de start van het project;
- de bewoners zijn meer tevreden over hetgeen de politie aan de criminaliteit in de buurt doet (63% bij de voormetingen en 78% bij de nameting).

Opvallend is tenslotte dat de bewoners minder tevreden zijn over hetgeen de politie met hun aangiften heeft gedaan. Waarschijnlijk hebben zij verwachtingen gekoesterd waaraan de politie niet kan voldoen.

Er is ook sprake van een positief effect op het aantal inbraken. Volgens de politiegegevens werden vanaf 1 januari 1986 tot en met 1 maart 1987 (de startdatum) 47 inbraken gepleegd; in de periode vanaf 1 maart 1987 tot en met 1 mei 1988 werden 8 inbraken geregistreerd.*

* = De politiegegevens zullen eerder een negatief beeld dan een positief vertekend beeld geven van de effecten op de criminaliteit. Er mag immers verwacht worden dat de aangiftebereidheid in ieder geval niet zal dalen. Dit geldt vanzelfsprekend niet alleen voor Arnhem, maar ook voor de andere projecten.

Tevens bleek dat bewoners bij de nameting inbraak in mindere mate als een (duidelijk) probleem beschouwden dan bij de voormeting (voormeting ruim 50%, nameting 25%).

2.2 Het buurtpreventieproject in Laren

Algemeen

Het Larense project is één van de voorlopers van het buurtpreventiegebeuren: in Laren is een groep bewoners al in 1984 gestart met een buurtpreventieMaanpakK 5et betreft een wijk van $\pm$ 130 vrijstaande (koop)woningen en $\pm$ 380 bewoners. De sociaal-economische status van de bewoners is hoog. Het project richt zich op de delicten inbraak in en diefstal uit woningen. Het project is geïnitieerd en wordt getrokken door een groep bewoners.

Vorbereiding en organisatie

In de voorbereidende fase is geen participatie meting gehouden. Aangezien de politie geen uitvoerende taken in het project zou ondernemen, heeft er ook geen interne voorlichting voor politiefunctionarissen en training van de contactpersonen plaatsgevonden.

Voor de aanvang van het project is er wel overleg met de politie gevoerd. De politie heeft een vaste contactpersoon aangewezen die de bewoners met raad en daad terzijde staat.

Er zijn twaalf contactpersonen, die ieder een beperkt aantal woningen (12-14) onder hun hoede hebben.

Na één jaar buurtpreventie hebben de bewoners een buurtpreventievereniging opgericht, waarvan men tegen betaling van een geringe contributie lid kan worden. Hierdoor kan men kostendekkend werken.

Activiteiten

- bewoners kunnen verdachte personen of situaties melden aan politie en/of buurtcontactpersonen;
- bewoners kunnen hun waardevolle goederen merken met behulp van een pennenset die in beheer is bij de buurtcontactpersonen;
- bewoners kunnen (langduriger) afwezigheid melden bij de buurtcontactpersonen;
- bewoners worden gestimuleerd hun woning te beveiligen;
- men probeert misdaadbevorderende situaties (straatverlichting) te verbeteren.

Resultaten

Evenals in Arnhem draait het project in Laren goed. Aangezien dit project echter niet geëvalueerd is, zijn hier minder gegevens voor handen om dit te staven. Er zijn twee duidelijke indicaties voor het succes:

- 93% van de bewoners is lid van de buurtpreventievereniging;
- het aantal inbraken is sterk gedaald. In 1984 werden 29 inbraken bij de politie aangegeven; in het jaar waarin het project startte (1985) daalde dit tot 2 en in de daarop volgende jaren bleef het aantal aangiften zeer laag.

Bovendien hebben de geïnterviewden de indruk dat de sociale contacten in de buurt verbeterd zijn.

2.3 Het buurtpreventieproject in Roelofarendsveen

Algemeen

Het project in Roelofarendsveen is in februari 1987 officieel gestart. De projectbuurt bestaat uit zes straten met ± 120 eengezins premiekoopwoningen, die voornamelijk worden bewoond door gezinnen met kinderen. Er zijn tamelijk veel tieners in de buurt te vinden. De bewoners behoren tot de lagere sociaal economische klassen.

Het project richt zich op de delicten inbraak, vernieling, inbraak in auto's en diefstal vanaf auto's. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de door jongeren (en hun brommers) veroorzaakte overlast. Het initiatief tot het project ligt bij de rijkspolitie (groep Alkemade).

Vorbereiding en organisatie

De projectbuurt is gekozen omdat deze hoog scoorde op de genoemde vormen van criminaliteit. In deze buurt is vervolgens via een schriftelijke enquête onder alle huishoudens de deelnamebereidheid gemeten. De respons was 60% en van de respondenten was 100% bereid deel te nemen (omgerekend naar alle huishoudens is dat 60%).

Alle leden van het groepsbureau Alkemade zijn voorgelicht over de doelen en inhoud van het project, alsmede de taken die van hen verwacht werden. Ook het meldkamerpersoneel van district Leiderdorp, waar de meldingen binnenkomen als het groepsbureau dicht is, werd voorgelicht over het project.

De werving van de buurtcontactpersonen geschiedde via een bewonersenquête: uit het (te grote) aanbod werden zes buurtcontactpersonen geselecteerd die ieder één straat onder hun hoede kregen.

Voor de start van het project zijn door de politie drie trainingsbijeenkomsten georganiseerd voor de buurtcontactpersonen. De twee volgende onderwerpen stonden centraal:

- taken buurtcontactpersonen;
- bevoegdheden van burgers ten aanzien van daders.

Na de start zijn nog een aantal bijeenkomsten gehouden met als thema's:

- voortgang project;
- merken van goederen;
- veiligheidsinspectie woningen.

Activiteiten

- het plakken van de sticker 'Attentie Buurtpreventie';
- het melden van verdachte situaties of personen aan buurtcontactpersonen en/of politie;
- bewoners kunnen hun waardevolle goederen merken middels een pennenset die in beheer is bij de buurtcontactpersonen;
- bewoners kunnen (langduriger) afwezigheid melden bij de buurtcontactpersonen en/of de politie, die dan extra controles op de woning uitvoert;
- bewoners worden gestimuleerd hun woning te beveiligen;

- men probeert misdaadbevorderende situaties (verlichting, opgeschoten groen) te verbeteren;
- de politie surveilleert vaker in de wijk, in samenhang met het met voorrang reageren op meldingen uit de projectwijk;
- het Openbaar Ministerie pleegt overleg met de rijkspolitie en seponereert geen zaken van in de wijk gepakte daders.

Resultaten

Ook dit project is tot op heden goed verlopen. Bij onderstaande evaluatiegegevens dient echter wel bedacht te worden dat deze gebaseerd zijn op een kleine en selecte steekproef van 22 bewoners die op een bijeenkomst voor bewoners aanwezig waren.

- 18% heeft sinds de start van het project een melding gedaan;
- 85% heeft sinds de start van het project preventieve maatregelen genomen;
- 29% heeft contact gehad met een buurtcontactpersoon;
- 63% heeft gebruik gemaakt van de door de politie geleverde informatie (folders en dergelijke).

Voorts blijkt uit een opgave van de politie dat inmiddels op 118 van de 123 woningen (96%) een sticker is geplakt.

Het aantal aangiften voor de delicten waar het project zich op richt daalde aanzienlijk: van 134 in 1986 (voor de start van het project) naar 22 in 1987. Bovendien is volgens de geïnterviewden de relatie tussen politie en publiek verbeterd.

2.4 Het buurtpreventieproject in Roosendaal

Algemeen

De officiële start van het Roosendaalse project vond op 17 november 1987 plaats. De projectbuurt ligt in de binnenstad: tien straten met $\pm$ 1.800 bewoners. Onder de bewoners zijn jonge alleenstaanden en ongehuwd samenwonenden (dertigers) en ouderen (50+) sterk vertegenwoordigd. De sociaal-economische status van de bewoners ligt op het middenniveau. De buurt bestaat voornamelijk uit laagbouw en middenhoogbouw, waarvan ongeveer drie vierde koopwoning is. Naast wonen kent het gebied nog een aantal andere functies: met name winkels, horeca en – in mindere mate – kantoren. De problematiek van de buurt is rijk geschakeerd: vernielingen aan auto's en straatmeubilair, inbraak in auto's, uitgaansgeweld (vechtpartijen) en overlast van horecabezoekers komen veelvuldig voor. Dit leidt tot onrustgevoelens bij bewoners. Het project richt zich op: vernielingen, auto-inbraak en onrustgevoelens bij bewoners.

De initiatiefnemer van het project was de gemeentepolitie; het projectidee werd aangehaakt bij de gemeentelijke projectgroep Samenleving en Criminaliteit die in dezelfde periode tot stand kwam.

Vorbereiding en organisatie

Voor de start van het project is een schriftelijke enquête gehouden onder alle bewoners ouder dan 18 jaar (in tegenstelling tot de andere lokaties waar men

per huishouden een enquête heeft verzonden). De respons kwam uit op 59% en de medewerkingsbereidheid onder de respondenten op 89% (hetgeen neerkomt op 52% omgerekend naar alle bewoners ouder dan 18 jaar). De interne voorlichting binnen het korps heeft zich beperkt tot het wijkteam dat in het centrum opereert.

De meeste contactpersonen zijn geworven via de bewonersenquête die voorafging aan de start van het project. Er is geen echte vooropleiding voor contactpersonen geweest, wel enkele 'bijpraatbijeenkomsten'. Er zijn nu twee buurtcoördinatoren en acht straatcontactpersonen die ieder een straat voor hun rekening nemen.

Activiteiten

- bewoners kunnen de sticker 'Attentie Buurtpreventie' op hun woning en/of hun auto plakken;
- bewoners kunnen vernielingen melden aan de buurtcontactpersonen;
- bewoners kunnen verdachte personen/situaties melden aan de politie;
- bewoners worden gestimuleerd op elkaars woningen te letten;
- bewoners worden gestimuleerd zelf preventieve maatregelen te treffen;
- er worden straatbijeenkomsten georganiseerd.

Resultaten

Het project is nog niet goed van de grond gekomen; er is nog weinig terecht gekomen van activiteiten voor en door bewoners.

Inmiddels wordt vanuit de politie en de gemeente gezocht naar mogelijkheden om het project een "injectie" te geven.

2.5 Het buurtpreventieproject in Wijchen

Algemeen

Het Wijchense project is op 5 juni 1987 officieel van start gegaan. Het project is vrij grootschalig opgezet in een nieuwbouwbuurt met 570 woningen. De bebouwing is gemengd (laag, middenhoog en hoog), het betreft 80% huurwoningen en 20% (premie-)koopwoningen. De sociaal-economische status van de bewoners is laag tot lager-midden. Het overgrote deel (90%) van de bewoners woont in gezinsverband, waaronder ongeveer 70% gezinnen met kinderen. De buurt is verder te typeren als een slaapwijk met weinig buurtvoorzieningen en weinig buurtleven. De criminaliteitsproblemen in de wijk zijn niet opmerkelijk hoger dan in de rest van Wijchen, de problemen liggen meer in de emotionele sfeer: onrustgevoelens bij bewoners en – op een gegeven moment – burgerwachtinitiatieven.

Het project richt zich dan ook met name op het terugdringen van deze onrustgevoelens en het kanaliseren van de reacties van de bewoners. Daarnaast zijn de concrete projectactiviteiten gericht op de delicten inbraak in woningen, inbraak in auto's en – meer zijdelings – op vandalisme en baldadigheid.

De eerste ideeën over het project werden gevormd bij de gemeentepolitie te Wijchen, die hierover in overleg trad met het RBVM Gelderland Zuid.

De ideevorming raakte in een stroomversnelling toen in de projectwijk de emoties hoog oplaiden naar aanleiding van een aantal autoinbraken. Om

excessen te voorkomen beloofde de korpsleiding de buurt een buurtpreventieproject, onder het voorbehoud dat de participatiebereidheid in de buurt voldoende groot zou zijn. Burgemeester en wethouders schaarden zich achter deze beslissing.

Vorbereiding en organisatie

Onder druk dat de bewoners snel actie wilden, is de voorbereidingsfase kort gehouden. In deze voorbereidingsfase is eerst een schriftelijke enquête onder alle huishoudens gehouden. De respons was 58% en de medewerkingsbereidheid van de respondenten lag op 90% (omgerekend naar alle huishoudens op 52%).

Via deze enquête zijn ook per straat/blok buurtcontactpersonen geselecteerd (in totaal ruim 20). De buurtcontactpersonen worden gecoördineerd door twee buurtcoördinatoren; zij zijn aangezocht door de politie,

De training van de buurtcontactpersonen heeft pas na de start van het project plaatsgevonden. Er zijn zes bijeenkomsten geweest. De doelen waren:

- opleiden/voorlichten van buurtcontactpersonen en buurtcoördinatoren;
- leren overdragen van deze kennis naar overige buurtbewoners.

Volgens de geïnterviewden is het eerste doel wel, maar het tweede deel niet gerealiseerd.

De interne voorlichting in het korps kwam neer op het vertonen van de film buurtpreventie en een korte uitleg van de plannen voor alle korpsleden.

Achteraf zijn de geïnterviewden van mening dat deze vorm van interne voorlichting te wensen over liet: de uitvoerende politiefunctionarissen en vooral de leden van het betreffende wijkteam hadden eerder en intensiever bij de voorbereiding van het project betrokken moeten worden.

Activiteiten

- bewoners kunnen de 'Attentie Buurtpreventie' sticker plakken;
- bewoners kunnen verdachte situaties of personen melden bij de buurtcontactpersonen en/of de politie;
- bewoners kunnen waardevolle goederen merken met behulp van een merkkoffer die in beheer is bij de twee buurtcoördinatoren;
- bewoners worden gestimuleerd hun woning te beveiligen;
- de politie surveilleert nadrukkelijker in de wijk.

Resultaten

Op basis van politiegegevens kan enig positief effect geconstateerd worden, zij het veel minder duidelijk dan in Arnhem, Laren en Roelofarendsveen het geval is.

Voor het delict diefstal uit auto's is een daling te constateren van 16 aangiften in 1986 naar 6 in 1987 en voor inbraak in woningen van 8 naar 3.* Voor andere delicten waar het project zich op richt is geen verandering te constateren.

Voorts heeft het RBVM een tussentijdse evaluatie gehouden onder een

* = Overigens is het storend dat de gegevens voor 1987 niet gesplitst zijn in een periode voor de start van het project en een periode na de start van het project.

bepaalde groep buurtbewoners en onder een aantal korpsleden (gemeentepolitie Wijchen).

Hieruit kan ondermeer als positief neveneffect worden afgeleid dat de bewoners de politie actiever vonden.

Uit de evaluatie komt echter ook naar voren dat het project nog niet naar wens verloopt; het RBVM heeft een aantal aanbevelingen gedaan ter verbetering van het project. De aanbevelingen zijn integraal overgenomen door de korpsleiding van de gemeentepolitie. In de tweede helft van 1988 zal gewerkt worden aan de realisering van deze aanbevelingen.

2.6 Het buurtpreventieproject in Zwolle

Algemeen

Zwolle behoort – evenals Laren – tot de voorlopers op buurtpreventiegebied. Al in 1983 speelde men (het RBVM Overijssel West en de gemeentepolitie Zwolle) met het idee om buurtpreventie in Zwolle toe te passen. De plannen bleven in de la liggen tot eind 1984, toen een bewonersvereniging de gemeente om ondersteuning vroeg bij het aanpakken van de criminaliteits- en overlastproblemen in de wijk. Het verzoek van de bewonersvereniging werd opgepakt door de ambtelijke Werkgroep Bestrijding van Vandalisme die zichzelf omdoopte tot de werkgroep Buurtpreventie en Vandalismebestrijding. Het buurtpreventieplan van het RBVM en de politie werd uit de la gehaald en de secretaris van de werkgroep werd benoemd tot coördinator buurtpreventie. De zaak werd – met instemming van de politie – opgehangen aan het kabinet van de burgemeester en na een korte voorbereidingstijd werd in mei 1985 tot actie over gegaan: het eerste Zwolse buurtpreventieproject ging van start. Sindsdien zijn (in 1987) nog vier buurtpreventieprojecten van start gegaan. Deze vier projecten worden tezamen als het tweede project aange-merkt.

Alle projectbuurten liggen in twee nieuwbouwwijken in Zwolle Noord: Holtenbroek en de Aa-landen.

Holtenbroek is een wijk met veel goedkope huurwoningen (flats) en delen van de wijk kennen een vrij ernstige problematiek, die verder gaat dan alleen criminaliteit: werkloosheid, overlast, beheersproblemen en dergelijke zijn reële problemen in de buurt.

De Aa-landen is een betere wijk, met in meerderheid (huur en koop) een-gezinswoningen en veel gezinnen met kinderen.

In Zwolle heeft men dan ook als doelstelling – naast het verminderen van criminaliteit en onveiligheidsgevoelens (die ook in de andere vijf projecten zijn gesteld) – het verbeteren van de leefbaarheid gekozen.

Vorbereiding en organisatie

Bij het eerste project in Zwolle is geen voormeting gehouden; bij het tweede project wel. De participatiebereidheid van de respondenten bleek gemiddeld voor de vier buurten op ruim 80% (omgerekend naar alle huishoudens op bijna 50%) te liggen.

Bij project 1 verliep de werving van buurtcontactpersonen via een grote wijk-voorlichtingsavond.

De buurtcontactpersonen in project 2 zijn geworven via de bewonersbijeenkomsten en via de bewonersenquête.

De bedoeling is om per blok van 20 à 30 woningen één buurtcontactpersoon te vinden. In deze opzet is men nog maar ten dele geslaagd: niet alle bewoners die zich in eerste instantie opgeven blijken later bereid mee te werken. Daarnaast is er nogal wat verloop door de hoge verhuisfrequentie in de buurten (met name Holtenbroek). De ervaring tot nu toe leert dat men van de bewoners die zich in eerste instantie opgeven, ongeveer een derde overhoudt.

Men is nog steeds aan het werven via het buurtpreventie-infoblad dat enkele keren per jaar in de projectwijken wordt verspreid.

Na de start van het eerste project heeft men een aantal trainingsbijeenkomsten georganiseerd. Thema's: hoe werkt de gemeentelijke organisatie; oefenen in onderhandelen; observeren/signaleren. Deze aanpak werkte niet goed: de buurtcontactpersonen voelden zich overdonderd door teveel informatie, terwijl niet duidelijk was wat men daar precies mee moest doen.

In het tweede project heeft men naar aanleiding van de ervaringen met project 1 gekozen voor een meer gefaseerde aanpak. Eerst iets concreets doen (bijvoorbeeld fietsgraveerdag organiseren) en dan de bijbehorende informatie invoeren. Of dit beter werkt is nog niet te overzien (pas gestart).

In 1985/1986 is een interne voorlichtingsronde in het gehele korps geweest, over de plannen en activiteiten in het kader van de Bestuurlijke Preventie (waaronder buurtpreventie). Daarna heeft de coördinator buurtpreventie in samenwerking met een AVM intern voorlichting gegeven over buurtpreventie, met name gericht op de wijkagenten en de (wijk)surveillance. Volgende informatierondes zullen worden verzorgd door de Ambtenaar Voorkoming Misdrijven, op verzoek van de coördinator buurtpreventie.

Activiteiten

De inhoudelijke invulling van de projecten wordt voor een belangrijk deel overgelaten aan de contactpersonen zelf. Tot nu toe ontplooiden activiteiten zijn:

- een info-poster in de flats van een projectwijk;
- huiskamerbijeenkomsten voor bewoners van een flat;
- graveeracties (onder andere voor fietsen);
- informatie-acties over beveiligen van de woning;
- er is een Buurtpreventie-infoblad;
- oproep om bepaalde situaties/delicten te melden aan de contactpersonen.

Resultaten

Het zelf invulling geven aan het project blijkt moeilijk te zijn: veel contactpersonen hebben een vrij afwachtende houding.

Uit een tussentijdse evaluatie van de projecten blijkt dat de bekendheid met de projecten te wensen over laat.

Volgens de geïnterviewden lijken de sociale contacten tussen bewoners wel te zijn verbeterd.

Een van de conclusies van de gemeentelijke coördinator voor buurtpreventie is dat men in buurten met een problematiek die veel breder is dan criminaliteit ook een bredere vorm van belangenbehartiging moet opzetten. Het organiseren van bewoners op één deelprobleem (criminaliteit) is moeilijk.

3 Vergelijking van projecten

Op basis van het vorige hoofdstuk kan worden geconstateerd dat de projecten in Arnhem, Laren en Roelofarendsveen beter lopen dan de projecten in Roosendaal, Wijchen en Zwolle.* In de eerste drie projecten komen de activiteiten voor en door bewoners beter van de grond en zijn ook (duidelijker) positieve effecten te signaleren.

Een belangrijke vraag is natuurlijk waarom het ene project beter loopt dan het andere. Op basis van de onderzoeksresultaten moeten de oorzaken gezocht worden op drie fronten:

- buurtkenmerken;
- organisatie van bewoners;
- interne voorlichting.

Verschil in buurtkenmerken

In het volgende schema is voor elk project weergegeven hoe gescoord wordt op een aantal relevant geachte buurtkenmerken.

Schema 1: Buurtkenmerken van de projectbuurten

Gemeente/ buurt	Buurt grootte (woningen*)	Wijkver- niging al aanwezig	SES be- woners	Verhouding huur/ koop**	Type proble- matiek	Herkomst daders	Bewoners- samen- stelling	Voornaam- ste func- ties
1 Arnhem/ Molenbeke	0	+	+	+	+	+	+	+
2 Laren/ binnengebied	+	–	+	+	+	+	+	+
3 Roelofarends- veen/Europaweg	+	–	–	+	–	0	0	+
4 Roosendaal/ binnenstad	–	–	0	+	–	+	0	–
5 Wijchen/ Homberg	–	0	0	–	–	+	+	+
6 Zwolle								
– project 1 Holtenbroek	+	+	–	–	–	–	–	+
– project 2 Holtenbroek	+	+	–	–	–	–	–	+
– Aa-1	+	0	0	0	–	–	0	+
– Aa-2	0	0	0	0	–	–	0	+
– Aa-3	+	0	0	0	–	–	0	+

* tot 200 is +; 200-400 is 0; meer dan 400 is –

** = minder dan 40% koopwoningen is –; 40 tot 60% koopwoningen is 0 en meer dan 60% koopwoningen is +

* = Hierbij dient te worden aangetekend dat deze constatering betrekking heeft op het tijdstip van onderzoek (voorjaar 1988). Nadien kan dit vanzelfsprekend veranderd zijn.

Als we de in schema 1 vermelde plusjes, minnetjes en nulletjes* bij elkaar optellen en de projecten verdelen in goed en matig lopende projecten, dan ontstaat het volgende beeld.

Schema 2: Buurtkenmerken en verloop van het project

Goed lopend	Score op buurtkenmerken	Matig lopend	Score op buurtkenmerken
Arnhem	+7	Roosendaal	-2
Laren	+6	Wijchen	0
Roelofarendsveen	0	Zwolle/project 1	-3
		Zwolle/project 2	-1
		(gemiddeld)	

Uiteraard moet men de weergegeven aantallen niet al te exact opvatten: het gaat hier om indicaties. Uit het schema blijkt dat de genoemde buurtkenmerken aardige voorspellers zijn voor het al dan niet goed lopen van projecten. Roelofarendsveen en Wijchen vormen in dit schema twijfelgevallen: hoewel ze qua buurtkenmerken gelijk scoren (0) loopt het ene project beter dan het andere.

Overigens blijkt ook de participatiebereidheid, zoals deze uit de vooronderzoeken naar voren is gekomen, een goede voorspeller voor het al dan niet goed lopen van projecten. In Arnhem en Roelofarendsveen ligt de bereidheid hoger dan in Roosendaal, Wijchen en Zwolle.

Organisatie van bewoners

Een belangrijk knelpunt in de projecten Zwolle, Wijchen en Roosendaal is, dat het contact tussen de buurtcontactpersonen en de buurtbewoners (nog) niet goed is vormgegeven**:

- de geplande opzet, dat buurtcontactpersonen zelf bijeenkomsten organiseren voor de bewoners van hun straat of blok loopt niet;
- bij de buurtcontactpersonen bestaat onduidelijkheid over hun precieze taken binnen het project;
- samenwerking en overleg tussen buurtcontactpersonen onderling loopt niet goed: overlegvormen zijn niet structureel geregeld en/of hebben een te lage frequentie.

Als we een poging doen deze knelpunten te verklaren, springt één verschil tussen de goed lopende projecten enerzijds en de matig lopende projecten anderzijds direct in het oog. Dat is het verschil in de aandacht en tijd die geschonken is aan de (voor)opleiding van de buurtcontactpersonen.

In Wijchen en Roosendaal wordt expliciet aangegeven dat de voorbereiding van het project onder druk stond van externe omstandigheden, waardoor men te snel tot actie is overgegaan.

Gevolg: de (voor)opleiding van buurtcontactpersonen is verschoven tot na de start van het project.

* = We tellen daarbij het plusje als (+1), het minnetje als (-1) en het nulletje als (0). We houden geen rekening met een mogelijk verschil in zwaarte van de verschillende kenmerken.

** = Overigens speelt dit knelpunt ook in Roelofarendsveen. Daar wordt het opgevangen door een vrij grote inzet van politiepersoneel: persoonlijke begeleiding van buurtcontactpersonen door de politie bij huisbezoeken en dergelijke. Een dergelijke grote inzet (in een project van vrij bescheiden omvang) is uiteraard niet overal haalbaar.

In Zwolle ligt de zaak wat anders: in het eerste project is wel gewerkt met een aantal trainingsbijeenkomsten* (na de start van het project). Deze aanpak is losgelaten omdat bleek dat de buurtcontactpersonen zich overdonderd voelden door een hoeveelheid informatie, waaraan zij nog geen handen en voeten konden geven.

Het verschuiven van de training van buurtcontactpersonen tot na de start van het project – meestal een gevolg van een korte voorbereiding en (dus) niet uitgekristalliseerd zijn van de concrete projectactiviteiten – heeft als nadelen:

- bewoners zien nog niets gebeuren nadat het project van start is gegaan, wat het gevaar van voortijdig verwateren vergroot;
- de groepsvorming onder buurtcontactpersonen wordt uitgesteld, waardoor het zelfstandig samenwerken van de buurtcontactpersonen op de lange baan geschoven wordt;
- verder bestaat het gevaar, dat het probleem van de onafgemaakte inhoudelijke invulling van het project wordt verschoven naar de trainingsbijeenkomsten van de buurtcontactpersonen. De kans is groot dat er een sfeer ontstaat van 'laten we nou in godsnaam maar eens iets gaan doen, het maakt niet uit wat', waardoor het project dreigt te verworden tot een aantal losse flodders (ad hoc activiteiten). Dat zal de continuïteit van het geheel en de motivatie van de betrokkenen niet ten goede komen.

Interne voorlichting

Een ander verschil in de voorbereiding tussen de goed lopende en matig lopende projecten is de interne voorlichting binnen het korps*.

In Arnhem en Roelofarendsveen is hier duidelijk meer aandacht aan besteed dan in Roosendaal en Wijchen. In deze beide laatste lokaties zijn de politiefunctionarissen die bij de uitvoering een rol moeten spelen te weinig betrokken bij de voorbereidingen van het project.

Dit heeft er toe geleid dat de taken die de politie zou uitvoeren (nog) niet lopen.

In Zwolle is wel veel aandacht besteed aan de interne voorlichting, maar het probleem is hier dat vanuit de buurt een zeker wantrouwen bestaat ten aanzien van de politie.

* = Qua inhoud weken deze bijeenkomsten duidelijk af van de opleidingsbijeenkomsten in de meeste andere projecten: naast inhoudelijke informatie over de (gemeentelijke) organisatie werd met name aandacht besteed aan het trainen in onderhandelingsvaardigheden via rollenspelen.

* = Laren blijft hier buiten beschouwing; de politie heeft in dit project geen uitvoerende taken en derhalve heeft er ook geen interne voorlichting plaatsgevonden.

4 Leervaringen ten aanzien van voor- onderzoek en projectonderdelen

4.1 Vooronderzoek

Bij de leervaringen met betrekking tot vooronderzoek kan een onderscheid worden gemaakt in:

- Inventarisatie van criminaliteitsgegevens.
- Inventarisatie van buurtkenmerken.
- Participatiemeting onder bewoners.

Inventarisatie van criminaliteitsgegevens

- Bij het inventariseren van criminaliteitsgegevens is het van belang dat voor de buurt die als projectbuurt gekozen wordt een onderscheid gemaakt kan worden in aantal aangiften voor de start van een project en aantal aangiften na de start van het project. Met de functionarissen die de aangiften registreren dient te worden overlegd hoe dit het best te realiseren is.

Inventarisatie buurtkenmerken

- In het Raamwerk wordt aangegeven dat de volgende gegevens over buurtkenmerken van belang zijn:
 - Demografische gegevens: leeftijdsopbouw, type huishoudens.
 - Socio-economische kenmerken: status van de buurt (arbeiders- of middle class buurt, etc.), huur versus koopwoningen, verhuisfrequentie.
 - Fysieke kenmerken: type gebouwen (hoogbouw versus laagbouw, etc.), bebouwingsdichtheid, type grondgebruik.
 - Overzicht bestaande buurtorganisaties.

De ervaring leert dat gegevens over bevolkingsopbouw en de verdeling huur/koopwoning bij de gemeente vaak wel bekend zijn. Voor de overige buurtkenmerken geldt dat er vaak geen gegevens voor handen zijn of dat het achterhalen van die gegevens zeer arbeidsintensief is. In die gevallen verdient het aanbeveling om te werken met minder exacte informatie, die verstrekt kan worden door mensen die de buurt goed kennen.

Participatiemeting

- Bij de participatiemeting onder bewoners verdient het aanbeveling om:
 - met name te kijken naar medewerkingsbereidheid op concrete projectonderdelen;
 - alle bereidheidspercentages om te rekenen naar de gehele buurt, waardoor voorkomen wordt dat een te optimistisch beeld van de medewerkingsbereidheid ontstaat;
 - enkele vragen op te nemen over de bereidheid maatregelen te treffen in samenwerking met politie, justitie en gemeente;
 - bij de keus of men enquêtes via een retourenveloppe laat terug zenden of laat ophalen door politiefunctionarissen dient men zich af te vragen of de voordelen (iets) hogere respons en het kweken van goodwill opwegen tegen de extra tijdsinvestering.

4.2 Het melden

De meeste leerervaringen zijn opgedaan met het belangrijkste onderdeel van buurtpreventie: het melden van verdachte situaties.

1. Er wordt weinig gebruik gemaakt van de meldkaart. Bewoners pakken over het algemeen liever de telefoon om een melding door te geven.
2. Er moet veel aandacht besteed worden aan het voorlichten van bewoners over:
 - het nut van melden en dan met name over het gebruik dat de politie maakt van de informatie;
 - wat zijn verdachte situaties/personen?
 - op welke zaken moet men letten bij het observeren van deze situaties/personen?
 - aan wie moet men (wat) melden?

Idealiter zou er een instructie gemaakt moeten worden, waarin – bijvoorbeeld per delicttype – aan de hand van voorbeelden duidelijk gemaakt wordt wat 'verdacht' is, waarop men moet letten, etc. Te denken valt aan een combinatie van materiaal voor bewonersbijeenkomsten (film/video/dia's) en een meer uitgewerkte versie van de instructiekaart uit Arnhem voor de bewoners.

3. De rol van buurtcontactpersonen als 'meldpunt' moet zoveel mogelijk gestimuleerd worden. Bewoners dienen in niet urgente gevallen contact op te nemen met een buurtcontactpersoon, deze bepaalt vervolgens of de melding ook nog naar de politie of de gemeente of een andere instantie moet of niet. Voordelen van deze aanpak zijn:
 - de meldkamer wordt niet overbelast c.q. niet belast met oneigenlijke taken als het doorgeven van problemen met straatverlichting en dergelijke aan de gemeente;
 - door te fungeren als meldpunt krijgt de buurtcontactpersoon meer zicht op wat zich afspeelt in de straat of buurt en hij of zij krijgt meer contacten met bewoners.

Belangrijke randvoorwaarden bij deze aanpak zijn:

- De buurtcontactpersonen moeten goed (telefonisch) bereikbaar zijn.
 - De buurtcontactpersonen moeten goed geïnstrueerd worden over en begeleid worden bij het reageren op meldingen. De buurtcontactpersonen moeten weten wat doorgebeld moet worden aan welke instantie. Voorts moeten er vooraf duidelijke afspraken worden gemaakt over hetgeen zij mogen verwachten van de instantie die zij bellen (in Arnhem bleek dat buurtbewoners te hoge verwachtingen hadden ten aanzien van de afhandeling door de meldkamer). Tenslotte moeten de buurtcontactpersonen iets weten over al dan niet 'optreden ter plekke' in bepaalde situaties.
 - Ook de ontvangst van de meldingen die door de buurtcontactpersonen worden doorgegeven, moet aan de andere kant van de lijn worden voorbereid: de relevante instanties (gemeentelijke diensten, woningbouwverenigingen, politie) moeten minimaal op de hoogte zijn van het project en de bedoeling van de meldprocedure.
4. Als de afhandeling van meldingen bij de politie extra handelingen (en dus extra tijd) vereist, wordt de kans dat er iets mis gaat groter: afspraken over het apart registreren van meldingen en het per geval terugmelden aan bewoners blijken niet goed te lopen.

Afspraken die betrekking hebben op kwalitatieve aspecten van het werk (klantvriendelijk optreden) leveren minder problemen op.

5. Het *terugmelden* van incidenten en/of de afhandeling van de meldingen naar de buurtbewoners is een belangrijk element in de buurtpreventie-aanpak. Als de terugkoppeling niet goed loopt raken de betrokkenen gedemotiveerd: men ziet geen resultaten van de gedane inspanningen.

Aangezien het per geval terugmelden toch een moeilijk haalbare kaart blijkt te zijn, kunnen de volgende oplossingen gehanteerd worden:

- het regelmatig aanleveren van een incidentenoverzicht van de wijk aan de buurtcontactpersonen;
- het regelmatig publiceren over incidenten in de wijk in een wijkkrant of informatiebulletin;
- bewoners in de gelegenheid stellen om zelf informatie op te vragen over de afhandeling van hun meldingen (Laren).

De vraag welk type informatie wel en niet doorgespeeld kan worden aan de betrokken buurtbewoners is moeilijk in algemene zin te beantwoorden.

De privacy van de betrokken buurtbewoners – of zij nu slachtoffer of dader zijn – dient in elk geval afdoende beschermd te worden. In ieder geval dienen ook ten aanzien van dit punt al voor de start van het project duidelijke afspraken gemaakt te worden.

4.3 Overige onderdelen van buurtpreventie

Ten aanzien van andere projectonderdelen zijn de volgende ervaringen van belang:

- Het achterliggend idee van het plakken van de sticker buurtpreventie is dat de buurt herkenbaar wordt als buurtpreventie-buurt. Het blijkt dat het plakken van de sticker geen absolute voorwaarde is voor het slagen van een project. Het verdient aanbeveling dat men de buurt zelf via de participatiemeting laat bepalen of men al dan niet hieraan mee wil doen.
- Als het merken van goederen aan het initiatief van individuele bewoners wordt overgelaten, blijft de participatiegraad vrij laag.
- Het afspraken maken met burens in geval van afwezigheid (voor een langere periode) lijkt beter te werken dan afwezigheid melden bij buurtcontactpersonen.
- Het uitvoeren van veiligheidsinspecties bij woningen door buurtcoördinatoren kan op het bezwaar stuiten dat de coördinatoren schromen medebewoners op een onvoldoende niveau van beveiliging te wijzen. Het is wellicht beter dat de buurtcoördinatoren zich beperken tot het geven van preventie-adviezen als daar door bewoners om wordt gevraagd.
- Collectieve bewonersactiviteiten hebben meerdere belangrijke functies voor een buurtpreventie-project:
 - de bewoners blijven op de hoogte van de stand van zaken;
 - het project wordt levend gehouden bij bewoners;
 - bewoners kunnen vragen, opmerkingen, grieven en dergelijke kwijt;
 - de organisatoren krijgen een indruk van wat er zoal leeft in de buurt;
 - bewoners kunnen op deze wijze gemakkelijk met elkaar in contact komen.
- Ook informatie-bulletins kunnen van nut zijn voor enige van hierboven genoemde functies, met name het informeren van bewoners en het levend houden van het project.
- Tenslotte kan worden opgemerkt dat de participatie van oudere bewoners aan verschillende projectonderdelen in vergelijking tot andere leeftijdsca-

tegorieën over het algemeen hoog is; terwijl bij de participatiemeting ouderen er over het algemeen niet uitspringen als een categorie met een hoge participatiebereidheid.

Het lijkt er op dat (sommige) ouderen vooraf nogal terughoudend zijn omdat het voor hen onduidelijk is of zij in het kader van een buurtpreventieproject activiteiten kunnen ondernemen. Wanneer het project concreet wordt ingevuld, blijkt dan dat veel activiteiten voor oudere bewoners juist aantrekkelijk zijn om aan mee te doen.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 De mogelijkheden van buurtpreventie

Als belangrijkste conclusie van de beschouwing van de zes projecten kan worden vastgesteld dat met buurtpreventieprojecten, die in grote lijnen zijn opgezet volgens de uitgangspunten van het Raamwerk, successen zijn te boeken. De genoemde drie doelstellingen voor buurtpreventie in het Raamwerk, (vermindering van criminaliteit, vermindering van materiële en immateriële schade ten gevolge van criminaliteit en vermindering van angstgevoelens), blijken in goed lopende projecten haalbaar te zijn. Dat geldt zeker voor de eerste twee doelstellingen. Het blijkt dat de geregistreerde criminaliteit en de daardoor veroorzaakte schade in drie projecten aanzienlijk gedaald is. Voor de haalbaarheid van de derde doelstelling zijn de "bewijzen" uit het onderzoek minder duidelijk, hetgeen vooral te maken heeft met het feit dat angstgevoelens moeilijker meetbaar zijn dan feitelijke criminaliteit.

Voorts is gebleken dat er sprake is van een aantal positieve neveneffecten:

- De bewoners hebben in een aantal projecten een grotere waardering gekregen voor hetgeen de politie doet aan de criminaliteit in hun buurt.
- De kwaliteit van de meldingen die de politie uit de projectbuurt binnen krijgt is in Arnhem volgens een aantal politiefunctionarissen verbeterd. In andere projecten is hier in de evaluatie geen aandacht aan besteed.
- Bij verschillende projecten blijkt sprake te zijn van een verbetering van de sociale contacten in de buurt.

Bovendien kost een buurtpreventieproject niet of nauwelijks extra tijd van politiefunctionarissen (surveillancedienst en meldkamer) die belast zijn met de uitvoering van bepaalde onderdelen. Er is echter wel een belangrijke tijdsinvestering vereist van diegenen die het project voorbereiden (ondermeer vooronderzoek, interne voorlichting en training buurtcontactpersonen) en die als 'aanjager' richting buurtcontactpersonen functioneren.

Dat buurtpreventie als een goed initiatief wordt beschouwd, blijkt ook uit het feit dat in vier van de zes lokaties plannen bestaan om het project uit te breiden naar andere buurten.

Aan de andere kant dient ook beseft te worden dat buurtpreventie geen tovermiddel is: vooral in problematische buurten blijkt buurtpreventie moeilijk van de grond te krijgen (we komen hier nog op terug).

Bovendien blijkt dat de voorbereiding van het project en de daaruit voortvloeiende organisatie van het project zeer gedegen in elkaar moeten steken, wil men met het project duidelijke resultaten boeken.

De conclusies en aanbevelingen die hieronder volgen, hebben dan ook met name betrekking op die voorbereiding en organisatie.

Daarbij wordt een onderverdeling gemaakt in aanbevelingen en conclusies voor de voorbereiding en organisatie binnen de buurt respectievelijk bij de drie belangrijkste betrokken instellingen: de politie, de gemeente en het Openbaar Ministerie.

5.2 Voorbereiding en organisatie binnen de buurt

- Bij de selectie van buurten voor buurtpreventie dient met de volgende punten rekening te worden gehouden:
 - Bepaalde vormen van criminaliteit (bijvoorbeeld vandalisme, diefstal en

- inbraak) en daarmee samenhangende angstgevoelens komen relatief vaker voor dan in vergelijkbare buurten.
- Aanwezigheid van een buurtorganisatie voor bewoners biedt mogelijkheden om er een project bij aan te haken.
 - Een niet al te hoge verhuisfrequentie; zodat het makkelijker is om een zekere mate van organisatie onder de bewoners van de grond te krijgen.
 - De verhouding huurwoningen versus koopwoningen.
Hoe meer koopwoningen des te makkelijker zal een project van de grond komen.
 - Interne versus externe daders. Hoe meer daders in de buurt zelf wonen des te lastiger wordt het om een project op te starten.
 - Bewonerssamenstelling van de buurt (als indicatie voor de mate van uithuizigheid): buurten met relatief veel gezinnen (met kinderen) lenen zich beter voor buurtpreventie dan buurten met relatief veel (jonge) alleenstaanden en tweeverdieners.
- Alleen het eerste punt moet als een harde voorwaarde voor de selectie van buurten worden beschouwd. Voor de overige punten geldt dat naarmate een buurt hierop negatiever scoort, de inspanning die politie en/of gemeente zich moeten getroosten om een project goed draaiend te krijgen groter zal zijn.
- Een ander zeer belangrijk en bovendien te 'beïnvloeden' selectie criterium is de grootte van een buurt. Het is zeker als een buurt negatief scoort op de hierboven genoemde kenmerken van belang om bescheiden te beginnen (ter gedachtebepaling: niet meer dan 250 woningen). Wanneer het in geografisch opzicht mogelijk is, verdient het aanbeveling om een buurt zo klein mogelijk te begrenzen (en dus niet de formele buurtindeling van bijvoorbeeld politie of gemeente te hanteren).
- Een belangrijke vraag is of het verstandig is om in buurten met een breed scala aan problemen buurtpreventieprojecten op te starten waarbij naast het verminderen van de criminaliteit het verbeteren van de leefbaarheid een van de hoofddoelstellingen is.
De Zwolse ervaringen geven aanleiding om hier een voorzichtig standpunt in te nemen. Op zichzelf is het verbeteren van de leefbaarheid natuurlijk een prima doelstelling in buurten die een breed scala van problemen hebben.
Een moeilijkheid is echter (en dat is volgens de Literatuurstudie buurtpreventie ook al in het buitenland gebleken) dat in dergelijke buurten juist typische buurtpreventie-activiteiten waarbij de politie een belangrijke rol speelt moeilijk van de grond te krijgen zijn, ondermeer omdat in dergelijke buurten vaak een zeker wantrouwen ten opzichte van de politie leeft. Bovendien loopt men met projecten die zich zowel richten op een brede achterstandsproblematiek als op criminaliteit al snel het risico te veel hooi op de vork te willen nemen en van de bewoners te veel initiatieven te verlangen.
- Het verdient echter wel aanbeveling te trachten de trekkersrol in de loop van het project zo veel mogelijk bij de bewoners neer te leggen. Om dit te bewerkstelligen is het van belang dat:
- *voor de start* van het project door de politie een goede training aan buurtcontactpersonen wordt gegeven, waarin zo veel mogelijk duidelijkheid wordt gegeven over hun toekomstige activiteiten in het kader van het project.

- vanaf de start van het project wordt gezorgd dat de buurtcontactpersonen regelmatig overleg voeren over de voortgang van het project; zo nodig met een functionaris van politie en/of gemeente die dit overleg van de grond trekt.
- De werving en selectie van buurtcontactpersonen kan op verschillende manieren geschieden: via een eerste bewonersavond (voor de start van het project), door middel van inschakeling van een buurtorganisatie (bijvoorbeeld een wijkraad) of via de voormeting onder bewoners. In dit verband zijn de volgende aanbevelingen van belang:
- Men dient te zoeken naar buurtcontactpersonen die bij voorkeur aan de volgende eigenschappen (opgenomen in de Handleiding buurtcoördinatoren van het LBVM) voldoen:
 - Moet als represent van de buurt gezien worden en zal dan ook als zodanig geaccepteerd en gerespecteerd moeten worden door de buurtbewoners en de andere participanten;
 - moet enthousiast zijn en een stevige persoonlijkheid bezitten om actief andere buurtbewoners te werven en enthousiast te krijgen/houden;
 - moet organisatietalent bezitten voor het organiseren van acties en bijeenkomsten;
 - moet beschikken over een goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid.
- Bij de werving dient men te benadrukken dat ook vrouwen in aanmerking komen voor de rol van buurtcontactpersoon.
- Het is niet altijd noodzakelijk om per straat een buurtcontactpersoon aan te wijzen, zoals de positieve Arnhemse ervaringen uitwijzen.

5.3 Voorbereiding en organisatie bij politie, gemeente en Openbaar Ministerie

Algemeen:

- De voorbereiding van een project mag niet lijden onder de druk om snel tot actie over te gaan, bijvoorbeeld om ongewenste burgerwacht-initiatieven in de kiem te smoren.
- Het verdient aanbeveling dat politie, gemeente en Openbaar Ministerie in de voorbereidende fase van het project afspraken maken over de onderlinge taakverdeling binnen het project.
 Met name is daarbij de vraag van belang wie in de startfase van het project de 'trekkersrol' (het maken van plannen, het onderhouden van contacten met buurtvertegenwoordigers en het stimuleren van activiteiten voor bewoners) op zich neemt.
 In de meeste gevallen zal die trekkersrol immers niet direct vanaf de start bij de buurt kunnen liggen, tenzij men te maken heeft met een buurt waar bewoners over een behoorlijke dosis organisatievermogen en onderhandelingsvaardigheden beschikken. De aanvankelijke trekkersrol zal zowel bij een functionaris van de politie (bijvoorbeeld een ambtenaar Voorkoming Misdrijven, een wijkagent of chef van een wijkteam) als bij een functionaris van de gemeente of wijkopbouworgaan kunnen liggen.
 Ongeacht de beslissing over wie de trekkersrol op zich neemt zullen zowel politie, gemeente als Openbaar Ministerie een bepaalde bijdrage aan het project moeten leveren. Op die bijdrage wordt hieronder ingegaan.

Politie

- In het kader van de voorbereiding van het project zal de politie een belangrijke rol moeten spelen in de training van buurtcontactpersonen. Zij is uitstekend de instantie die duidelijk kan maken wat van buurtcontactpersonen verwacht wordt ten aanzien van het melden van verdachte situaties, het geven van voorlichting over preventieve maatregelen, etc.
Overigens zou het aanbeveling verdienen om de gemeente ook een onderdeel in deze training te laten verzorgen; met name om duidelijk te maken wat van de gemeente in het kader van het project verwacht mag worden.
- Tevens is het noodzakelijk dat aan de korpsleden interne voorlichting over het project wordt gegeven. Daarbij is van belang dat voor de functionarissen die direct bij de uitvoering van bepaalde onderdelen (meldkamer en/of surveillancedienst) betrokken zijn, de interne voorlichting meer te bieden heeft dan een film en wat schriftelijke informatie over buurtpreventie. Er moet duidelijk worden gemaakt wat in het kader van het project van deze functionarissen wordt verwacht, waarbij voor hen ruimte moet zijn om ideeën in te brengen.
- De activiteiten die de politie in het kader van buurtpreventie moet uitvoeren, kunnen over het algemeen onder de noemer "klantgerichter werken" worden gevat: het gaat er niet om extra activiteiten voor een bepaalde buurt uit te voeren maar om de buurtbewoners duidelijker te maken wat de politie met informatie uit de buurt doet en dat de politie zorg aan de dag legt voor de criminaliteit in de buurt.
Als de politie aan buurtpreventie wil deelnemen, zal de korpsleiding dus ook binnen haar organisatie een klantgerichte wijze van werken moeten nastreven. Dit is een belangrijke voorwaarde voor de continuïteit van een project.
- Het is om de continuïteit te waarborgen tevens van belang dat ook na de start informatie over het project aan de politiefunctionarissen wordt gegeven. Dit kan gebeuren om de voortgang van het project regelmatig in teambesprekingen aan de orde te stellen. Daarnaast moet er voor worden gezorgd dat de resultaten van het project in het gehele korps bekend worden gemaakt.

Gemeente

Voor de gemeente geldt in feite hetzelfde als voor de politie: buurtpreventie impliceert een klantgerichte wijze van werken. Dit betekent concreet dat het aanbeveling verdient dat:

- de gemeente – zonodig – een onderdeel van de training van de buurtcontactpersonen verzorgd;
- de gemeente bereid is om – zonodig – mee te werken aan een stukje vooronderzoek in een buurt. Naast de participatiemeting kan hier gedacht worden aan het inventariseren van "enge plekken" in de buurt en de mogelijkheden hier wat aan te doen;
- de gemeente bereid is om in het kader van het project bepaalde verbeteringen in een buurt (bijvoorbeeld verlichting, groenvoorzieningen, etc.) aan te brengen;
- per gemeentelijke dienst, die bij het project betrokken is, een vaste contactpersoon wordt aangewezen die als aanspreekpunt voor politie en buurtcontactpersonen functioneert. Het is natuurlijk ook mogelijk dat binnen de gemeente een vast aanspreekpunt voor politie en buurtcontactpersonen wordt aangewezen; dit centrale aanspreekpunt kan dan weer de

informatie naar de contactpersonen van de betreffende diensten door-
spelen.

Openbaar Ministerie

De rol van het Openbaar Ministerie in het kader van buurtpreventie zal over het algemeen vrij bescheiden, maar zeker niet onbelangrijk zijn.

- In de eerste plaats kunnen er tussen politie en het Openbaar Ministerie afspraken worden gemaakt over de wijze waarop de processen-verbaal, die in de projectbuurt gepakte daders betreffen, door het Openbaar Ministerie worden afgehandeld. Er kan bijvoorbeeld worden afgesproken dat het Openbaar Ministerie dergelijke zaken snel behandelt en zo min mogelijk seponereert.
- In de tweede plaats kan het Openbaar Ministerie voor zaken die de projectbuurt betreffen er voor zorgen dat het slachtoffer – bijvoorbeeld via de politie of een buurtcontactpersoon – op de hoogte wordt gesteld van de wijze waarop de zaak behandeld en afgewikkeld wordt.

Dit kan een bijdrage leveren aan de motivatie van bewoners om verdachte instanties en personen aan de politie te melden.

Tenslotte

Buurtpreventie kan een geschikt middel zijn om bepaalde vormen van veelvoorkomende criminaliteit en onrust onder de bevolking over die criminaliteit terug te dringen. De aanbevelingen maken duidelijk dat om buurtpreventie te doen slagen zowel een inbreng van bewoners als van politie, gemeente en Openbaar Ministerie vereist is. Die inbreng van politie, gemeente en Openbaar Ministerie laat zich samenvatten onder de noemer van een klantgerichte- en buurtgerichte werkwijze.

Alvorens door het driehoeksoverleg voor een project groen licht wordt gegeven, zal men er zeker van moeten zijn dat een dergelijke werkwijze te realiseren is of beter nog: al gerealiseerd is.

Meedoen aan buurtpreventie

Illustratie: J. van der Vliet, 1996

**VOORKOMING
MISDRIJVEN**
Een zaak van de politie en u.